

Οι βαθμίδες πνευματικής τελειώσεως κατά τον Γέροντα Ιωσήφ τον Ησυχαστή

/ Αφιέρωμα στον Όσιο Ιωσήφ Ησυχαστή / Πατερική Θεολογία

Αρχιμανδρίτης Ζαχαρίας Ζάχαρου, Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Έσσεξ Αγγλίας

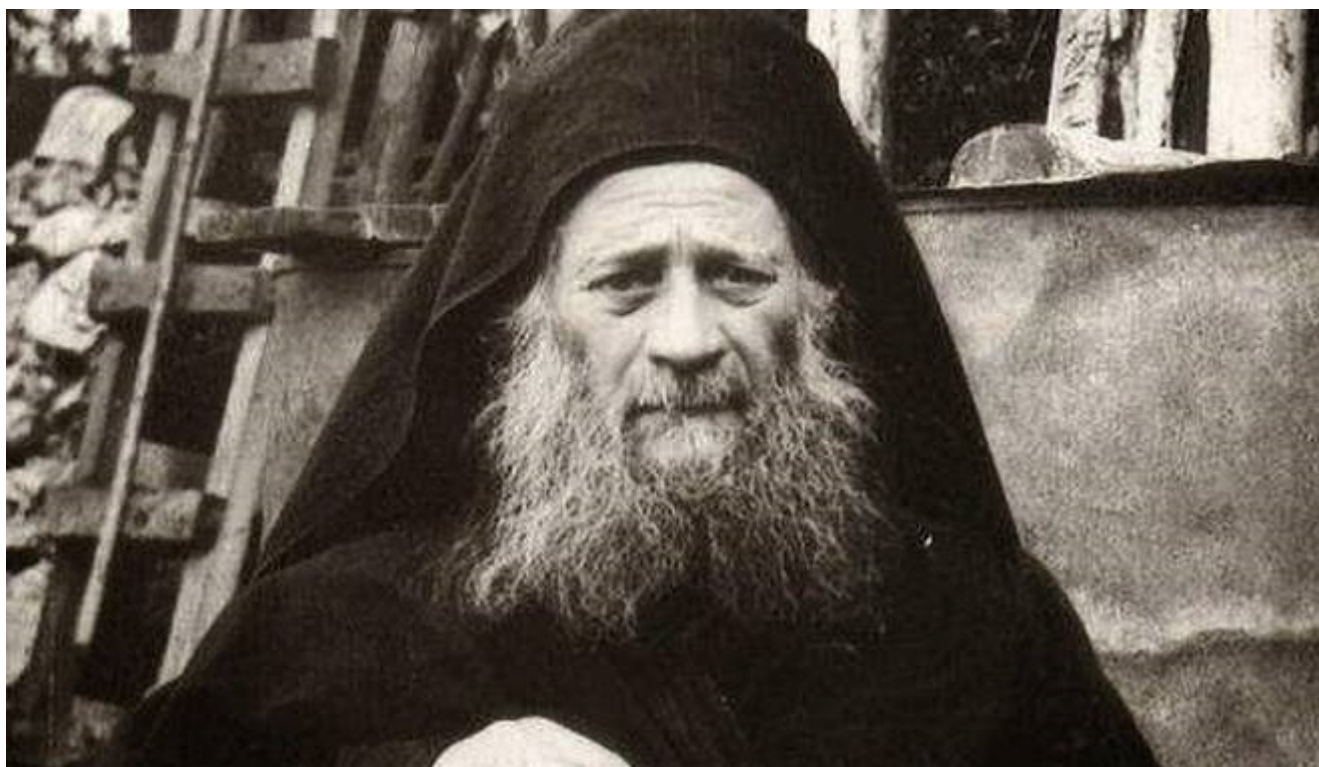

Ένας σύγχρονος ασκητής του Γέροντος Ιωσήφ, ησυχαστής και αυτός στα ερημικά καρούλια του Αθωνα, ο αρχιμανδρίτης Σωφρόνιος, στο βιβλίο του, Ο άγιος Σιλουανός ο Αθωνίτης, κάνει λόγο για εννέα αγιορείτες μοναχούς, «οίτινες, λέγει, ηγάπων να προσεύχωνται υπέρ του κόσμου και προσηύχοντο μετά δακρύων αγάπης» [1]. Ο ένας από αυτούς ήταν ο Γέροντας Ιωσήφ.

Η φύση του θέματός μας, «Οι βαθμίδες πνευματικής τελειώσεως κατά τον Γέροντα Ιωσήφ τον Ησυχαστή», είναι παράδοξη, και η ανάπτυξή του με τρόπο που να μην αδικείται μεγάλο και πολυδιάστατο ανάστημα του Γέροντα δεν είναι καθόλου εύκολο εγχείρημα.

Ο πνευματικός άνθρωπος, ο αληθινά αναγεννημένος, υπερβαίνει τα ανθρώπινα μέτρα σε απίστευτο βαθμό. Γίνεται μέτοχος των ενεργειών του Πνεύματος και κατά τον λόγο του Κυρίου δεν υποπίπτει σε ανθρώπινο έλεγχο: «Ουκ οίδας πόθεν

έρχεται και πού υπάγει» [2]. Καμία «ανθρωπίνη ημέρα» [3] δεν μπορεί να τον συλλάβει. «Ανακρίνει μέν πάντα (τα φαινόμενα της πνευματικής ζωής), αυτός δε υπ' ουδενός ανακρίνεται» [4]. Η καρδιά του πλαταίνει για ν' αγκαλιάσει ουρανό και κάθε κτίσμα, και ο νους του γίνεται σαν αστραπή που με μια μετρά τη γή. Γνωρίζει όλο το μήκος της οδού του Κυρίου, που εκτείνεται από τον ουρανό ως τον άδη. Αυτό εννοεί ο Γέροντας Ιωσήφ, όταν αντιλέγει στους λογισμούς της μικροψυχίας: «Ο Πατήρ έχει δύο θέσεις και κατοικίας· μίαν εις τους ουραμούς, της χαράς και απολαύσεως, και μία κάτω στον Άδη, των θλίψεων». Και στη συνέχεια βεβαιώνει ότι με αυτή τη γνώση ανατρέπει κάθε πειρασμό που παρεμποδίζει την αποδοχή της παιδείας του Κυρίου, και γίνεται τελικά ο πιστός μέτοχος της υπερκόσμιας νίκης του Χριστού [5].

Για να γνωρίσει κάποιος την οδό του Κυρίου, που διαβαίνει από τον άδη, το θάνατο, και οδηγεί τελικά στην αιώνια ζωή, στον προσωπικό του αγώνα περνά μερικά χαρακτηριστικά στάδια ή βαθμίδες. Κατά κάποιον τρόπο οι βαθμίδες αυτές προβλέπονται και προορίζονται από τον Θεό ανάλογα με τη χωρητικότητα του ανθρώπου.

Στο μεγάλο έργο της σωτηρίας του ανθρώπου συνεργούν δύο παράγοντες: ο θείος, άπειρα μεγάλος και παντοδύναμος, και ο ανθρώπινος, ελάχιστος αλλά απόλυτα αναγκαίος. Την πρωτοβουλία έχει πάντοτε ο Θεός, γιατί, κατά τον λόγο του Ευαγγελιστή Ιωάννη, «αυτός πρώτος ηγάπησεν ημάς» [6] «και εκ του πληρώματος Αυτού ημείς πάντες ελάβομεν, και χάριν αντί χάριτος» [7]. Με το ίδιο πνεύμα και ο Γέροντας Ιωσήφ διδάσκει ότι «ο προορισμός του ανθρώπου, αφού εγεννήθη εις

αυτήν την ζωήν, είναι να βρή τον Θεόν. Δεν ημπορεί όμως να τον βρή, εάν πρώτον δεν τον βρή ο Θεός» [8].

Το πρώτο λοιπόν μεγάλο βήμα στην αναζήτηση του ανθρώπου το κάνει ο Θεός. Ανοίγει τα ψυχικά μάτια του που έκλεισε «ο θεός του αιώνος τούτου» [9] και τον αφυπνίζει από ένα ανυποψίαστο προηγούμενως λήθαργο άνοιας και ματαιότητας. Τότε, λέγει ο Γέροντας, «η θεία χάρις... ως δόλωμα εισέρχεται στην ψυχήν και ελκύει αβιάστως τον άνθρωπον επί τα υψηλά και ανώτερα» [10], εξάγοντάς τον από την πλάνη του κόσμου.

Η πρώτη αυτή επίσκεψη της χάριτος προκαλεί αγαθή αλλοίωση στην καρδιά του ανθρώπου «και όλα του φαίνονται καλά και ωραία. Τότε όλους αγαπά, έχει κατάνυξιν, δάκρυα, θέρμην ψυχής» [11]. Ο άνθρωπος αποκτά πνευματική αίσθηση και όλα τα βλέπει διαμέσου του πρίσματος της αιωνιότητας. Κατανοεί τον προαιώνιο προορισμό του και μένει έκθαμβος μπροστά στο μεγαλείο της εν Χριστώ κλήσεώς του. Δέχεται πνεύμα φόβου Θεού. Ο θείος φόβος γεννά την τέλεια πίστη, που εμπνέει στον αγώνα για την θεογνωσία και τον κάνει περιχαρή και δημιουργικό. Σύμφωνα με το λόγο της Γραφής, ο φόβος αυτός είναι επίσης η αρχή της σοφίας [12]. Ο άνθρωπος που εμφορείται από αυτόν επιλέγει να στοχεύει μόνο τα άορατα και αιώνια αγαθά της Ουράνιας Βασιλείας και να μή συγκαταβαίνει η καρδιά του στα πρόσκαιρα και φθαρτά πράγματα του αιώνος τούτου.

Γνωρίζοντας τους νόμους που διέπουν τα φαινόμενα της πνευματικής ζωής, ο

Γέροντας Ιωσήφ συμβουλεύει στις επιστολές του αυτούς που βρίσκονται στην πρώτη περίοδο της χάριτος, να εκμεταλλευτούν την ευδοκία και την αγαθότητα του Θεού και να βάλουν τάξη στην πνευματική τους ζωή. Όλα τα μαθήματα της πρώτης χάριτος θα φανούν άκρως πολύτιμα, όταν ο Κύριος θα θελήσει αργότερα να υποβάλει σε δοκιμασία την πιστότητα των εκλεκτών του [13]. Ο Γέροντας προτρέπει τους μοναχούς, όταν βρίσκονται στο αρχικό στάδιο, να αποκτήσουν αυτογνωσία, γιατί με τη γνώση αυτή γίνονται σοφότεροι από τους ανθρώπους, έρχονται σε ταπείνωση και παίρνουν χάρη από τον Κύριο. Όποιος φοβάται την αυτογνωσία, μένει έξω από την προφητική οδό και δεν μπορεί να βάλει στερεό θεμέλιο στη ζωή του [14].

Σύμφωνα με τον τρόπο που ενεργεί η θεία χάρη στον άνθρωπο, ο Γέροντας Ιωσήφ διακρίνει τρεις καταστάσεις: την καθαρτική, την φωτιστική και την τελειωτική [15]. Η θεία χάρη είναι η ενιαία ενέργεια της Τρισυποστάτου Θεότητας, λέγεται όμως και «ποικίλη» [16] για τον πλούτο των χαρισμάτων, με τα οποία εκδηλώνεται στους πιστούς.

Η πρώτη χάρις που επισκέπτεται τον χριστιανό λέγεται καθαρτική. Τον διεγείρει σε μετάνοια και εμπνέει προθυμία στον πνευματικό αγώνα. Κάνει τον άνθρωπο με μυστικό τρόπο πλούσιο σε όλα, αν και ο πλούτος αυτός είναι ξένος και δεν του ανήκει ακόμη. Ωστόσο, αν δείξει επιμέλεια και βία στην προσευχή, η χάρη αυτή παραμένει μαζί του ορισμένα χρόνια. Τότε ο ευχόμενος αισθάνεται μέσα του θεϊκήν κίνησιν-ενέργειαν, που θα τον οδηγήσει σε μεγαλύτερη δωρεά χάριτος [17].

Η δεύτερη και μεγαλύτερη δωρεά της χάριτος είναι η φωτιστική. Η χάρις αυτή ανάγει το νου στη θεωρία των κριμάτων του Θεού και συνοδεύεται από διαύγεια νοός, καθαρότητα λογισμών και βάθος εννοιών. Για να φτάσει στην κατάσταση αυτή ο ευχόμενος, έχει ανάγκη από πολλή ησυχία και απλανή οδηγό [18].

- 1. Αρχιμ. Σωφρονίου, Οάγιος Σιλουανός οΑθωνίτης, Έσσεξ Αγγλίας 81999, σ. 265.**
- 2. Ιω. 3,8.**
- 3. Α΄ Κορ. 4,3.**
- 4. Α΄ Κορ. 2,15.**
- 5. Βλ. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή προς ερημίτην, κεφ. 9, Ιερά Μονή Φιλοθέου, Άγιον Όρος 62003, σ. 441-2.**
- 6. Α΄ Ιω. 4,19.**
- 7. Ίω. 1,16.**
- 8. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 2, σ. 39.**
- 9. Β΄ Κορ. 4,4.**

10. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 3, σ. 43.
11. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 4, σ. 52.
12. Βλ. Ψαλ. 110,10.
13. Βλ. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 3, σ. 44 και Επιστολή 5, σ. 57.
14. Βλ. ό.π., Επιστολή 3, σ. 47 και 48.
15. Βλ. ό.π., Επιστολή 77, σ. 378-9.
16. Α΄ Πέτ. 4,10.
17. Βλ. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 2, σ. 41.
18. Ό.π., Επιστολή 2, σ. 41.

[page_end]

Τελικά η τρίτη και ανώτερη κατάσταση γίνεται, όταν επισκιάσει η τελειωτική χάρη που είναι μεγάλο δώρο. Οι καρποί της είναι υπερφυσικοί: θεωρία, αγάπη, απάθεια [19].

Άνθρωπος της νοεράς προσευχής ο Γέροντας, και κρίνοντας από τον καρπό που έχει στην ευχή η κάθε κατάσταση χάριτος, παρομοιάζει την καθαρτική (ή πρακτική) χάρη με την διαύγεια των αστέρων, τη φωτιστική χάρη με το φέγγος της πανσελήνου και την τελειωτική με τη λάμψη του μεσημβρινού ηλίου που διαβαίνει τον ορίζοντα. Οι τρεις αυτές καταστάσεις, λέγει, αναφερόμενος στους αγίους πατέρες, «εις τρεις τάξεις διήρεσαν την πνευματικήν πολιτείαν» των χριστιανών [20].

Η χάρη όμως στη ζωή αυτή δεν παραμένει στον άνθρωπο με σταθερό και μόνιμο τρόπο. Ιδιαίτερα η πρώτη χάρη είναι, όπως την ονομάζει ο Γέροντας Ιωσήφ, θείο «δόλωμα» [21] και «εδικόν μας δεν είναι τίποτε» [22]. Ή όπως ένας άλλος Γέροντας την ορίζει, η πρώτη χάρη είναι ο «άδικος μαμωνάς», ο «άδικος» και «ξένος» πλούτος [23]. Εφόσον λοιπόν είναι άδικος θησαυρός και «τάλαντον» της αγαθότητας του Θεού, είναι αναγκαίο ο άνθρωπος να δοκιμασθεί αυστηρά, για να δείξει ελεύθερα όλη τη σύνεση και την πιστότητά του ως καλός οικονόμος, ώστε να γίνει η χάρη αυτή αναφαίρετη κληρονομιά του σε όλη την αιωνιότητα. Για το σημείο αυτό βρίσκουμε στον Γέροντα Ιωσήφ μια πλούσια και πρακτική διδασκαλία, που είναι καταστάλαγμα της βαθιάς ασκητικής του πείρας.

Την επίσκεψη της χάριτος του Θεού οπωσδήποτε θα ακολουθήσει η δοκιμασία των πειρασμών, για την οποία πρέπει απαραίτητως ο ασκητής να είναι προετοιμασμένος [24]. Λέγει μάλιστα ο Γέροντας ότι «όσην χάριν περισσοτέρως λαμβάνει, τόσην προσθήκην και πειρασμών» [25].

Εκτός από τη γενική προετοιμασία της εξομολόγησής κάθε εσπέρας, της υπακοής στον Γέροντα, της ταπεινώσεως, της αγάπης, που συστήνει ο Γέροντας Ιωσήφ στον μοναχό, για να έχει στερεά προχώματα στον πνευματικό πόλεμο, αναπτύσσει ιδιαίτερα και μερικές άλλες σκέψεις, ικανές να τον καταστήσουν νικητή μέχρι θανάτου.

Πρώτον, ότι δεν πρέπει να ζητά υπέρμετρα για τον εαυτό του χαρίσματα, αλλά

απαρρησίαστα και με διάκριση να εκζητεί την άφεση των αμαρτιών και το έλεος του Κυρίου [26].

Δεύτερον, να έχει αυταπάρνηση και ετοιμότητα να πεθάνει στη μάχη, αλλά να μη εγκαταλείψει το στάδιο. Χαρακτηριστικά ο Γέροντας εκφράζει τη σκέψη του: «Ου μή σε ανώ, γλυκύτατε Ιησού! Ουδ'ου μή σε εγκαταλείπω! Αχώριστος θα μείνω εις τον αιώνα, και δι' αγάπην Σου ξεψυχώ εις το στάδιον». Και ξαφνικά στον ανενδοίαστο αυτοκαθορισμό του ο Κύριος της δόξης βροντά την παρουσία του και σώζει τον αθλητή Του, που γεμάτος ευγνωμοσύνη βυθίζεται σε πέλαγος ταπεινώσεως και σαν τον Ιώβ ταλανίζει τον εαυτό του θεωρώντας τον «γην και σποδόν» [27].

Τρίτον, να γνωρίζει ότι μόνο μέσα στη χάρη του Θεού ο άνθρωπος έχει αξία και είναι θαυμαστό μεγαλείο με αιώνιο προορισμό. Χωρίς την πνοή του Πλαστουργού του είναι μηδέν και δεν πρέπει να παύσει με πλήρη επίγνωση να ομολογεί την μηδαμινότητά του. Ο Γέροντας κατανοεί ότι αυτό το μηδέν είναι το «υλικό», από το οποίο ο Θεός των Χριστιανών φέρει τα πάντα στο είναι. Γι'αυτό και προτείνει επανειλημμένως το μηδέν της ταπεινώσεως σε όλους που ποθούν την αναδημιουργία τους. Όταν ο άνθρωπος συναισθανθεί ότι είναι ουδέν, γίνεται το υλικό του Θεού, από το οποίο πλάθεται η ομοίωσή του προς τον Κύριο [28].

Με άλλα λόγια, από τα παραπάνω συνάγεται ότι η διάκριση, η αυταπάρνηση και η ταπείνωση είναι οι ισχυρότεροι θεμέλιοι, πάνω στους οποίους κτίζεται μέσα στον

άνθρωπο ο ναός του Θεού.

Μετά την πρώτη χάρη, που έχει ως σκοπό, όπως λέγει ο Γέροντας, να δέσει τον μοναχό με τον φόβο του Κυρίου, αρχίζει η δοκιμασία, ο αγώνας και η πάλη [29]. Ωστόσο η πρώτη αυτή αγαθή κατάσταση μπορεί να παραμείνει τρία ως τέσσερα έτη ή ακόμη και πέντε [30]. Ύστερα όμως η χάρη συστέλλεται ή αποχωρεί, και ο μοναχός υποβάλλεται σε φοβερή παιδεία του Κυρίου, για να αποκτήσει το μεγάλο χάρισμα της θείας υιοθεσίας.

«Πάντοτε προηγείται η χάρις των πειρασμών», λέγει ο Γέροντας, ή, σε άλλο πάλι μέρος λέγει, «προηγείται το μέλι της χάριτος και ακολουθεί η πικρία των πειρασμών» [31].

Για τα αίτια της δοκιμασίας των πειρασμών που ακολουθούν τη χάρη, ο Γέροντας δίνει μια πλήρη ασκητική διδασκαλία, που σε πολλά σημεία φέρει τη σφραγίδα της δικής του πνευματικής πείρας.

Η δοκιμασία των πειρασμών της δεύτερης περιόδου γίνεται για να μαθητεύσει ο πιστός στην οδό του Κυρίου. Όπως «έδει παθείν τον Χριστόν και εισελθείν εις την δόξαν Αυτού» [32], έτσι και ο μοναχός, λέγει ο Γέροντας, πρέπει να «εισέλθη διά της στενής πύλης, διότι μόνη αυτή εισάγει εις την ευρυχωρίαν του Παραδείσου» [33]. Όπως ο Χριστός κατέβηκε πρώτα στα καταχθόνια και έπειτα ανέβηκε στα επουράνια για να εκχύσει τα χαρίσματά Του «επί πάσαν σάρκα» [34], έτσι και ο μοναχός, «όταν ανεβαίνηστον ουρανόν, πρέπει να περιμένη την επομένην να κατεβή εις τον Άδην» [35] και έτσι θα γνωρίσει όλην την οδό του Κυρίου. Και βεβαίως, «ουδείς ποτέ ηξιώθη να ανεβή προς τα άνω χωρίς πρώτον να καταφρονήση τα κάτω» [36].

Όποιος γίνεται μαθητής του Σταυρού του Χριστού, γίνεται ταυτόχρονα και μαθητής της μακαριότητός Του. Γι' αυτό και οι θλίψεις που υπομένει ο μοναχός είναι ευλογία, γιατί ο Χριστός στον κόσμο αυτόν είναι «παθητός» [37] και με τα παθήματα ενώνεται μαζί Του. Γι' αυτό και ο Γέροντας λέγει ότι «ο γλυκός Ιησούς μέσα εις τις θλίψεις γνωρίζεται» [38] και «ο θέλων να βαστάση τον Σταυρόν του Χριστού νικά την εαυτού φύσιν» [39].

19. Ό.π., Επιστολή 2, σ. 41 και Επιστολή 10, σ. 84.

20. Βλ. ό.π., Επιστολή 35, σ. 208.

21. Ό.π., Επιστολή 3, σ. 43.

22. Πρβλ. ό.π., Επιστολή 2, σ. 41.

23. Βλ. Αρχιμ. Σωφρονίου, Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστι, Έσσεξ Αγγλίας 21993, σ. 343, 316, 190, 134. Πρβλ. Λουκ. 16,11-12.
24. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 10, σ. 83.
25. Ό.π., Επιστολή 10, σ. 85.
26. Βλ. ό.π., Επιστολή 10, σ. 85.
27. Βλ. ό.π., Επιστολή 10, σ. 86.
28. Βλ. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολαί 10, 31, 35, 63, αντίστοιχα σ. 88, 185, 210, 335, Επιστολή προςερημίτην, κεφ. 13, σ. 462 κ.ά.
29. Βλ. ό.π., Επιστολή 3, σ. 43.
30. Βλ. ό.π., Επιστολή 5, σ. 56 και Επιστολή 22, σ. 140.
31. Βλ. ό.π., Επιστολή 10, σ. 83 και Επιστολή 24, σ. 146.
32. Λουκ. 24,26.
33. Πρβλ. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 3, σ. 49.
34. Πράξ. 2,17.
35. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 10, σ. 83.
36. Βλ. ό.π., Επιστολή 4, σ. 53.
37. Πράξ. 26,23.
38. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 24, σ. 146.
39. Ό.π., Επιστολή 29, σ. 168.

[page_end]

Συστέλλεται η χάρη και οι πειρασμοί ακολουθούν, για να δείξει ο άνθρωπος ελεύθερα την αγαθή προαίρεσή του [40], το ζήλο της αγάπης του [41], την προθυμία του [42], τη σύνεσή του [43], την υπομονή του [44]. Επιδεικνύοντας τις αρετές κατά τη δεύτερη περίοδο των δοκιμασιών, έχει το προνόμιο «να μάθη την τέχνην πασών των τεχνών, την επιστήμην πασών των επιστημών» [45], να μνηθεί δηλαδή στο πνεύμα της ανεκδιήγητης αγάπης του Χριστού.

Ή επιστήμη αυτή είναι απαραίτητη για τη σταθερότητα του μοναχού, που γίνεται κάτοχος αυτής, όταν υπομείνει την παιδεία του Κυρίου. Όταν η χάρη του Θεού είναι παρούσα και ενεργός μέσα στον άνθρωπο, τότε όλα τα έργα της ευσεβείας είναι εύκολα και ευχάριστα, γιατί αυτή τα επιτελεί. Όταν όμως απομακρυνθεί και ο άνθρωπος εξακολουθεί με πιστότητα να κάνει τα ίδια έργα, όπως και προηγουμένως, τότε είναι αληθινά μακάριος, γιατί ενώδε βλέπει τη χάρη του Θεού μέσα του, ωστόσο μένει πιστός στα μαθήματά της και γίνεται σε αυτόν ο έπαινος του Κυρίου, «μακάριοι οι μή ιδόντες και πιστεύσαντες» [46].

Για να τονίσει ακριβώς την αλήθεια ότι χωρίς τις δοκιμασίες ο άνθρωπος δεν μπορεί να είναι ασάλευτος στην αγάπη του προς τον Θεό, ο Γέροντας φέρει το παράδειγμα του αποστόλου Πέτρου. Όταν ο Χριστός ήταν παρών, ο μέγας Πέτρος έλεγε: «Κάν δέη με συν σοί αποθανείν, ου μή σε απαρνήσομαι» [47]. Όταν όμως συνέλαβαν τον Χριστό, Τον αρνήθηκε τρεις φορές. Όταν η χάρη είναι παρούσα, «αυτή τότε φωνάζει αλαλήτως υπέρ εαυτής: “Αββά ο Πατήρ”! Η χάρη φωνάζει τον δοτήρα της χάριτος: “Τις δύναται με χωρίσαι εκ της αγάπης σου Ιησού μου;”». Χωρίς όμως τη χάρη ο άνθρωπος είναι αδύναμη και οικτρά σάρξ, ικανός ακόμη και να βλασφημείτον Δημιουργό του [48].

Η παιδαγωγία των επισκέψεων και αποχωρήσεων της χάριτος κατά τη δεύτερη περίοδο είναι ο τρόπος με τον οποίο ο Κύριος καταρτίζει τους ιδικούς Του, ωστόσο γίνουν «άρτιοι... του Θεού άνθρωποι» [49]. Η χάρη, λέγει ο Γέροντας, δεν μπορεί να παραμείνει μόνιμα με τον άνθρωπο, γιατί την εμποδίζουν τα πάθη [50]. Η ανθρώπινη φύση είναι πήλινη και δεν μπορεί να βαστάσει τη χάρη. Γι'αυτό ο Θεός συστέλλει την χάρη Του και την παραδίνει στην πύρωση των πειρασμών, για να ψηθεί στη φωτιά και όπως το «κεράμιον να κρατήση το ύδωρ» [51]. Αναγκάζεται ο άνθρωπος να κατεργασθεί τα πάντα για την ανάκτηση της χάριτος. Καταβάλλει λοιπόν πολύ κόπο και μακροθυμία, για να μεταποιηθεί η φύση του, να καθαρισθεί από το φρόνημα της σαρκός και να εγκαινισθεί μέσα του το θεμέλιο της ταπεινώσεως και υπακοής του Χριστού [52]. Η νίκη όλων των πειρασμών θα

κατορθωθεί, βεβαιώνει ο Γέροντας, όταν ο μοναχός «γίνει χώμα» και «πτώμα να τον πατάνε όλοι επάνω» [53]. Με τα λόγια των ασκητών της Αιγύπτου, ο άνθρωπος νικά, όταν βάλει τον εαυτό του κάτω από κάθε κτίσμα.

Η ταπείνωση του είδους αυτού, που φτάνει ο άνθρωπος με τη συναίσθηση της πνευματικής του ερημώσεως από τη στέρηση της χάριτος, εμπνέεται από αυτομίσος που φονεύει όλα τα πάθη [54]. Τόση ήταν η αυταπάρνηση του Γέροντα Ιωσήφ, ώστε να στέκεται πάνω στον εαυτό του «ωσάν δήμιος» [55]. Η αγάπη όμως μέχρι του αυτομίσους του μαθητή προς τον Διδάσκαλό Του είναι και η καλύτερη ανταπόκριση προς την «εις τέλος» αγάπη του Χριστού προς τους μαθητές Του.

Όσο σκληρή και να είναι η κακοπάθεια της δεύτερης περιόδου, ο Γέροντας λέγει ότι «δεν είναι ποτέ οι πειρασμοί της χάριτος ισχυρότεροι» [56]. Ο Θεός δεν παύει να περιποιείται τον ασκητή με την παρηγοριά Του. «Και μιάς ημέρας βροχή οικονομεί τα φυτευθέντα εις την ψυχή...όλον το διάστημα όπου φεύγει η χάρις», λέγει πάλιν ο ίδιος [57].

Σύμφωνα με την ομολογία του Γέροντος Ιωσήφ, αφού στάξει αίμα η καρδιά του ασκητή, δηλαδή αφού μετανοήσει έντιμα και αθλήσει νόμιμα, πείθει τον Θεό ότι είναι δικό Του τέκνο, ελευθερώνεται από τα πάθη και γίνεται άξιος της άνω Ιερουσαλήμ [58].

Ο μοναχός που παραδίνεται με εμπιστοσύνη στην Πρόνοια του Θεού και υπομένει τις θλιψεις των πειρασμών, χωρίς να ερωτάτο «διατί», αποφεύγει την αθυμία της

ακηδίας [59]. Είναι δυνατόν να φτάσει στην ακρότητα των δυνάμεων και της αντοχής του, αλλά όπως και στην περίπτωση του Ιώβ, αυτός είναι ο καιρός της επεμβάσεως του Θεού. «Τότε, λέγει ο Γέροντας, πληρούται θείας αγάπης. Και φλέγεται η ψυχή του ωσάν του Κλεόπα» [60].

Από τη στιγμή αυτή ο ασκητής αποκτά σταθερότητα, γιατί πέτυχε «το θείον συνάλλαγμα» [61], να ανταλλάξει δηλαδή την πρόσκαιρη και υλική ύπαρξή του με την άυλη και αιώνια ζωή του Θεού. Η χάρη επιστρέφει και πληθαίνει. Τότε γίνεται το άνοιγμα του ουρανού. Ο νους του ανθρώπου «απλώνει έχων Μεγάλην Χωρητικότητα» [62]. Αρχίζει η τρίτη περίοδος της πνευματικής ζωής. Ο μοναχός ανέρχεται από την πράξη στην θεωρία, ή από το ψυχολογικό επίπεδο στο οντολογικό της θείας αγάπης, όπως θα έλεγε ένας άλλος ασκητής.

Κατά την περίοδο αυτή, λέγει ο Γέροντας Ιωσήφ, ο νους είναι σταθερός στην προσευχή, και επισκιάζεται από «αύρα λεπτή» και «ευώδη βιαία πνοή». Ακόμη και το σώμα φέρει θεία πληρότητα. Οι αισθήσεις καταπαύουν «και μόνον ο νους θεωρεί μέσα εις άπλετον φως. Γίνεται ένωσις Θεού και ανθρώπου» [63]. Στην κατάσταση αυτή ο άνθρωπος «άγεται» πιά από το Πνεύμα το Άγιο και ξεπερνά τα όρια της κτιστής φύσεώς του. «Και εί τι γράφει, εί τι λαλεί, κλίνει προς αμετρίαν» [64]. Το σώμα παύει να δυσχεραίνει στην άσκηση, γιατί «ο νους έχει άλλα πτερά ουράνια και υπέρ φύσιν» [65]. Ενοποιείται η ανθρώπινη φύση και “ενθρονίζεται ο νους ως Βασιλεύς επί καρδίαν και χαίρει ως νυμφίος επί νύμφη εν τώ θαλάμω» [66]. Η ευχή γίνεται ακόπως, γιατί η χάρη του Θεού ζωοποιεί τον νου με τη θεωρία των επουρανίων. Βυθίζεται στην άβυσσο της θείας αγάπης που κάνει τον άνθρωπο, όπως πληροφορεί ο Γέροντας, να κράζει εκ βάθους:

«Εδίψησεν η ψυχή μου προς Σε τον Θεόν μου! Πότε ήξω και οφθήσομαι την αγίαν Σου θέαν;». Και με τον ακραίο αυτόν πόθο της ψυχής του αποδιώκει κάθε φόβο και «τον θάνατον περιμένει ως την μεγίστην χαράν. Πότε θα κλείσουν ετούτοι οι οφθαλμοί καιθαανοίξουν εκείνοι, όπου θα βλέπητα πάντα ευφραινόμενος διά πάντα» [67]. Και το πιο θαυμαστό γεγονός στη ζωή του Γέροντος Ιωσήφ είναι ότι με αυτόν τον πόθο διάβηκε από την ζωή αυτή στην ουράνια Βασιλεία, πράγμα που προέβλεψε και περίμενε.

40. Βλ. ό.π.,Επιστολή 13, σ. 99.

41. Βλ. ό.π., Επιστολή 4, σ. 51 καιΕπιστολή 12, σ 98.

42. Βλ. ό.π., Επιστολή 4, σ. 52.

43. Βλ. ό.π., Επιστολή 22, σ. 140.

44. Βλ. ό.π., Επιστολή 7, σ. 67,69.

45. Βλ. ό.π., Επιστολή 22, σ. 137.
46. Ιω. 20,29.
47. Ματθ. 26,35.
48. Βλ. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 22, σ. 138.
49. Βλ. Β΄ Τιμ. 3,17.
50. Βλ. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 35, σ. 205.
51. Ό.π., Επιστολή 22, σ. 139.
52. Βλ. ό.π., Επιστολή 3, σ. 45-46.
53. Βλ. ό.π., Επιστολή 7, σ. 70.
54. Βλ. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 3, σ. 48.
55. Ό.π., Επιστολή 23, σ. 144.
56. Ό.π., Επιστολή 3, σ. 50.
57. Ό.π., Επιστολή 35, σ. 206.
58. Βλ. ό.π., Επιστολή 33, σ. 195.
59. Ό.π., Επιστολή 8, σ. 73.
60. Βλ. ό.π., Επιστολή 10, σ. 86.
61. Ό.π., Επιστολή 35, σ. 208.
62. Ό.π., Επιστολή 35, σ. 208-209.
63. Γέροντος Ιωσήφ, Έκφρασις μοναχικής εμπειρίας, Επιστολή 35, σ. 209.
64. Ό.π., Επιστολή 11, σ. 89.
65. Ό.π., Επιστολή προς ερημίτην, κεφ. 10, σ. 445.
66. Ό.π., Επιστολή 12, σ. 96.
67. Ό.π., Επιστολή 12, σ. 97.

<https://bit.ly/34AP4QY>